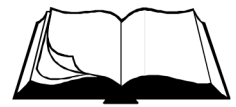

מִי יֵדָע

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 595

אב תשפ"ו

זיכרונות שמעתתא (לה) – "ובלכתך בדרך"

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"ל "דברי שיר" ב"ב

שאלות וחידודים לימי בין הזמנים, שאפשר לקיים בהם
"ודברת בס... ובלכתך בדרך..."

מצוות

1. איזו מצוה "דאורייתא" שיעורה עד שכלה רגל מן השוק, כמו בחנוכה?
2. מתי חייבים להוריד נעליים לפני שעושים מצוה?
3. מי יכול לקיים מצוה מסוימת מדאורייתא רק במקום שמכירים אותו?
4. איך יתכן תינוק שצריכים למולו ביום השמיני, ואם לא ימולו ביום השמיני, לא יוכלו למולו כל ימי חייו?
5. איזו מצוות תלויות במילה?
6. מתי יש חיוב לכהן לפדות את בנו?
7. אילו מצוות נוהגות רק בחו"ל?
8. איזו מצוה אפשר לקיים רק ע"י "חומש" מחמשה חומשי תורה?
9. למי אסור ללבוש טלית קטן אפילו שאין בו כלאים?
10. איך יתכן הפרשת תרומה מבעל חי? (ב' תשובות)
11. איזה פרי משבעת המינים (שהשתבחה בה ישראל) פטור מן הפאה?
12. איזו חומרא יש בלימוד דינים דאורייתא יותר מלימוד דינים מדיני סופרים?
13. מצוות עשה שהזמן גרמא, נשים פטורות. אלו מצוות עשה שהזמן גרמא נשים חייבות?
14. נשים חייבות במצוות עשה שאין הזמן גרמא. אלו מצוות עשה שאין הזמן גרמא נשים פטורות?

איסורים

15. איזה לאו עושה עכשיו אף אינו עובר עד לאחר עשרים שנה?
16. מתי אדם שגזל פרוטה אחת חייב לשלם חמש מאות פרוטות?
17. באיזה אופן אדם שהוציא רוק מגופו לתוך פיו ובלעו לאחר כמה שניות, עבר בזה איסור תורה?
18. איזו עבירה אם רצה לעשות אותה חייב מיתה, אבל אם כבר עשה אותה הוא פטור ממיתה, מה?
19. מתי אדם מביא עדים לבית דין בכדי להעיד על עצמו שעבר עבירה, וזה לטובתו?
20. מתי אדם עובר עבירה ע"י שאומר 'אני לא רוצה לעשות עבירה'?
21. היכי משכחת לה אדם נדר נדר (וחל עליו הנדר) ולא ביקש להתיר לו את הנדר ויהיה מותר מאליו?
22. איזה דבר ביום רביעי - מותר, ביום חמישי - אסור, ביום ששי - מצוה, בשבת - חייב מיתה?
23. אילו שני ימים הסמוכים זה לזה, ביום הראשון לבני אשכנז מותר דבר מסוים ולבני ספרד אסור, ולמחרת לבני אשכנז אסור ולבני ספרד מותר?
24. "רק לא יִקָּח לו סוסים" (דברים י"ז, ט"ז), באיזה אופן מותר למלך שיהיה לו המון סוסים?

מאכלות אסורות

25. הוציא דג מן הים שאין לו קשקשים וגם לא היו לו קשקשים ובכל זאת התירו לאכלו, מיהו?
26. איזו בהמה מותר לאכול אותה, אבל אסור לשתות את החלב שלה?
27. נפל איסור לתוך סיר רותח כל האוכל נאסר אבל הסיר עדיין מותר, הכיצד?
28. איך יתכן שאסור לאכול בשר או תפוחי אדמה, עד שמפרישים ממנו "חלה"?
29. איך יתכן אילן שכולו בארץ ישראל, וחצי מפירותיו אסורים באכילה וטעונים שריפה, וחצים מותרים באכילה?
30. מי הוא האוכל מאכלות כשרות וחייב מיתה, ואם אוכל מאכלות אסורות פטור ממיתה?

קידושין ונישואין

31. איך יתכן שעשה מעשה קידושין אחד, וחייב לתת 25 גיטין (מובא בגמרא)?

ענינים שונים

32. מתי בעל עושה "חליצה" לאשתו?
33. יבם שמייבם את אשת אחיו שמת, מדאורייתא א"צ קידושין, רק מדרבנן, באיזה אופן יבם שמקדש את יבמתו הקידושין תופסין מדאורייתא?
34. האם יש חשש שמישהו יבלע מעות כדי לגנוב?
35. מיהו שעושים לו פרסומת, וזה גורם לו לאריכות ימים?
36. מתי טובלים בהמה בתוך המקוה?
37. מתי שורפים עצם של אדם?
38. איש ואשה שיש להם כמה ילדים והצעיר הוא הבכור לנחלה, הכיצד? (ג' אופנים)
39. א. איך יתכן אדם שהוא יהודי מן התורה וגוי מדרבנן? ב. ואיך יתכן שהוא גוי מן התורה ויהודי מדרבנן (לא גר קטן)?
40. מתי מי שנולד בחודש כסלו, נעשה בר מצוה בחודש חשוון?
41. איזו הלכה לומדים מהמעשה עם טיטוס הרשע (גיטין נ"ו:)? שנכנס יתוש במוחו וניקר שבע שנים?
42. לאיזה תנא היו שלוש מאות נשים?
43. איזה מצורע אין לו טהרה לעולם, ומדוע?
44. מתי עוברים איסור על עשיית מעשה משום שלא אוכלים?
45. גוי שאוכל עכבר, האם גורם לו לשכחה, או כיון שלא מזהר לא שייך אצלו שכחה, הבא ראיה?
46. באיזה אופן אם נתן לילד קטן לא קנה, ואם נתן לילדה קטנה קנתה?
47. האם מלך ישראל יכול להתפטר?

תשובות

מצוות

1. איתא בגמרא (מנחות ל"ו:) עד מתי מותר להניח תפילין עד שתשקע החמה רבי יעקב אומר עד שתכלה רגל מן השוק, ומפרש רש"י לאחר שחשכה.
2. הכהנים לפני ברכת כהנים צריכים להוריד נעליים.
3. כהן בעל מום מותר לישא כפיו רק במקום שמכירים אותו (שו"ע או"ח סי' קכ"ח סעיף ל').
4. מי שנמצא במדבר ולא יודע מתי שבת, שכל השבוע אסור לעשות מלאכה רק מה שהוא פיקוח נפש, ולכן מילה ביום השמיני שדוחה שבת יכול למולו, אבל מילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת, כל יום הוא ספק שבת ואסור למולו (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).
5. קרבן פסח, ואכילת תרומה, אכילת קדשים, עבודה במקדש, ראיה וחגיגה.
6. אם האמא היתה אסורה לו כגון גרושה, הבן נעשה חלל, ואין לו קדושת כהן, אלא יש לו דין ישראל ואביו חייב לפדותו (שו"ע, יו"ד סי' ש"ה סעיף י"ט).
7. יו"ט שני, מצות הבאת קרבנות לארץ ישראל, איסור כניסה למצרים.
8. אם יש תשעה גדולים ואחד קטן א"א לומר דבר שבקדושה, אבל אם הקטן מחזיק בידו "חומש", י"א שיכולים לצרף קטן ל"קדיש" של חיוב ול"ברכו", ויש מחמירים (משנ"ב סי' נ"ה ס"ק כ"ד).
9. כהן בשעת עבודה משום איסור ייתור בגדים (ע"י בגמרא, זבחים י"ט:).
10. א. כתוב: "...וְקִדְשְׁתָּ אֶת חֹזֶה הַתְּנוּפָה וְאֶת שׂוֹק הַתְּרוּמָה... וְהָיָה לְאֹהֲלֶךָ וּלְבִנְיָךָ... כִּי תִרְוָקָה הָיָה וְתִרְוָמָה וְהָיָה מֵאֵת בְּיָרֵי שְׂרָאֵל..." (שמות כ"ט, כ"ז-כ"ח). הרי שחזה ושוק מתנות כהונה נקראים תרומה. ב. יש חיה שנקראת "אדני השדה" שמחוברת לאדמה וניזונה מן האדמה (ע"י כלאים פ"ח מ"ה, ו"פנינים משלח הגר"א" פ' וארא), ונחשב כגידולי קרקע, וצריך להפריש ממנה תרומה ("ידרך אמונה" פרק ב' ה"ל תרומות, "ציון ההלכה" אות כ"ב, וע"י "פתשגן הכתב" להגר"ח ק"ס סי' ט"ו).
11. כתוב במשנה (פאה פ"א מ"ד) ולקישתו כאחת, וכתב הרע"ב לאפוקי תאנים, וכ"כ הרמב"ם (מתנות עניים פ"ב ה"ב).

12. מובא **ברמ"א** (שו"ע יו"ד סי' רמ"ו סעיף ה') בשם הגה"ת **מיימוני** שדינים דאורייתא אסור ללמד תורה תמורת שכר, אבל דינים שחידשו סופרים, דהיינו תקנות דרבנן (עירובין, נטילת ידים, שהיה וחזרה ועוד) מותר (מהגר"ד לנדו שליט"א).
13. א. מצה. ב. הקהל. ג. קידוש ליל שבת. ד. תוספת עינוי ביוה"כ (סוכה כ"ח.).
- ד. שמחת יו"ט. ו. י"א סיפור יציאת מצרים.
- ז. י"א אכילה בערב יוה"כ (ע"י שו"ת רעק"א סי' ט"ז, שו"ת כת"ס או"ח סי' קי"ב).
14. א. תלמוד תורה. ב. פרו רובו. ג. פדיון הבן.

איסורים

15. למאן דאמר "ביטלו ולא ביטלו", אם גזל חפץ ולאחר עשרים שנה שרף את החפץ הגזול, אף שעבר את הלאו בזמן הגזילה, אינו מקבל מלקות עד שישורף (מכות ט"ז.).
16. גזל פרוטה מן הגר ומת, חייב לשלם לכל כהן שבאותו משמר, שכל כהן וכהן יקבל פרוטה, וא"כ אם יש כגון 500 כהנים צריך לשלם 500 פרוטות (בבא קמא ק"י.).
17. אם היה שבת והלך בנתיים ארבע אמות ברשה"ר, אם היה רוק שכבר נתהפך בפיו ומוכן לזרוק משום טלטול ברשה"ר (שו"ע או"ח סי' ש"י סעיף ג').
18. א. הרודף אחר ישראל להורגו מותר להרוג את הרודף, אבל אם הרודף כבר הרגו (בלי התראה ועדים) אסור להרוג את הרודף.
- ב. עדים זוממין שרצו להרוג את פלוני, מענישים אותם כפאָרְשֶׁר זָמֵם לַעֲשׂוֹת" (דברים י"ט, י"ט), אבל אם כבר הרגו את פלוני, לא מענישים משום "ולא כאשר עשה" (מכות ב:).
19. בפרשת שופטים "איש הירא ורך הלבב", מי שעבר עבירה פטור מלכלת לצבא (ע"י רש"י שם), וע"י רמב"ן (שם) שצריך להביא עדים שעבר עבירה דאלי"כ אינו נאמן.
20. אם אומר אני לא רוצה לדבר לשון הרע על ראובן, עובר משום אבק לשון הרע ("חפץ חיים" כלל ט' סעיף א').
21. השומע חברו אומר "הריני נזיר" ואמר: "אני כמוך", וחזר הראשון ונשאל על נזירותו, הותר גם השני (ע"י נזיר כ:), (הגר"ר זאב ברלין זצ"ל).
22. נטילת צפרנים - ביום רגיל - מותר, יום חמישי - אסור, בערב שבת - מצוה (משנ"ב סי' ר"ט ס"ק ו'), ובשבת - חייב מיתה משום "גוזז".
23. תספורת בל"ג בעומר מותר לבני אשכנז ואסור לבני ספרד, ומיום ל"ד לעומר ואילך מותר לבני ספרד, והרבה מבני אשכנז נהגים בו איסור (שו"ע סי' תצ"ג סעיף ב', ורמ"א סעיפים ב' ג').
24. א. האיסור הוא לקנות הרבה סוסים, אבל אם היו לו סוסים לפני כן, לא חייב להפקירם.
- ב. יש הסוברים שהאיסור הוא רק לגבי קניית סוסים, אבל מותר למלך לקבל סוסים במתנה ("יד רמ"ה" סנהדרין כ"א:).
- ג. היו לו מעט סוסים, או שהיו לו סוסים לצורך החיילים, שזה מותר, ואח"כ התרבו הסוסים ונולדו הרבה סייחים (הגר"ד לנדו שליט"א).
- ד. קנה הרבה סוסים רק בקנין פירות, למ"ד קנין פירות לאו כקנין הגוף, מותר (הגר"ד לנדו שליט"א).

מאכלות אסורות

25. דג שנולד ללא קשקשים ועתיד לגדל אותם אח"כ מותר לאכלו (עבודה זרה ל"ט, שו"ע יו"ד סי' פ"ט סעיף א').
26. קדשים מותרים באכילה כל אחד כדינו, אבל החלב שלו אסור (משנה מעילה י"ב:), וכן קדשים שנפל בהם מום, נפדים ונאכלים בכל מקום, אבל הגיזה והחלב שלהם אסור (בכורות ו:).
27. נפל זבוב לתוך סיר, כל האוכל נאסר משום בריה או נפלה חתיכה הראויה להתכבד בין שאר חתיכות, הכל נאסר, אבל הסיר שיש בה רק בליעות, כיון שיש שישים כנגד הבליעות היוצאת ממנו, הסיר מותר (שו"ע יו"ד סי' סעיפים א' ב').
28. אם אפו בתנור בצק "טבול" שעדיין לא הפרישו ממנו חלה, ואח"כ אפו באותו תנור בשר או תפוחי אדמה, נמצא שבליעות של טבל נכנסו לדופני התנור ומשם למאכלים, ואסור לאכול עד שמפרישים חלה מן הבצק, וזה מתיר גם את הבליעות שבאוכל האחר.
29. הנוטע אילן וכוונתו שחציו מצד אחד יהיה לשם אכילת פירותיו, וחציו השני לשם גדר או קורות, הצד שעומד לאכילת פירותיו ערלה ואסורים בהנאה, ובד השני פירותיו מותרים באכילה (ערלה פ"א מ"א, רמב"ם מע"ש פ"י ה"ג).
30. בן סורר ומורה, אם אוכל בשר כשר חייב מיתה ואם אוכל בשר איסור פטור ממיתה (סנהדרין ע').

קידושין ונישואין

31. לראובן חמישה בנים, לשמעון היו חמש בנות, ואמר ראובן שמקדש אחד מבניו לאחת מהבנות, כל בת חייבת לקבל גט מכל חמישה הבנים (קידושין י"ב:).

32. א. ראובן קידש אשה, וחשבו שהוא מת, ונתייבמה לשמעון אחיו, ואח"כ בא בעלה, אסורה לשניהם, וצריכה גט משניהם, ואם שמעון מת מבואר במשנה (יבמות פ"ז:). צריכה חליצה מאח של שמעון, וא"כ באופן זה צריכה חליצה מראובן בעלה שהוא אח של שמעון (צבא הלוי).
- ב. ראובן נשא כמה נשים ומת, ושמעון אחיו חלץ לה חליצה פסולה (והיא מותר לשוק אבל שאר צרותיה אסורות לשוק, דחליצה פסולה אינה פוטרת צרותיה), ואח"כ קידשה אחיו לוי, (קידושין תופסין בה אע"פ שהוא באיסור "לא יבנה", כמבואר ביבמות י:), אם רוצה לפטור את שאר צרותיה יכול לוי לחלוץ שוב לאותה חלוצה, שהיא אשתו, ושאר צרותיה נפטרות (רמב"ם יבמות פ"ה ה"ב), ("צבא הלוי").
33. כהן גדול שהיתה אשת אחיו אלמנה מן הנישואין, אסור ליבמה (דאין עשה דוחה לא תעשה) אבל צריכה חליצה (משנה וגמרא יבמות כ:), ואם קידשה קידושין תופסין בה מדאורייתא, משום שהיא כשאר חיבי לאוין, או משום שיכול להסתלק מכהונה גדולה ("מאירי" יבמות כ: ע"ש).

ענינים שונים

34. איתא בגמרא (ירושלמי שקלים פ"ג ה"ב) שכשבא התורם לתרום תרומת הלשכה, היו מדברים עמו משעה שהוא נכנס עד שעה שהוא יוצא, כדי לשמור שלא יגנוב כסף ויתן לתוך פיו, ויש מפרשים שלא מספיק לדבר עמו כשיצא בלבד, דשמא בנתיים יבלע את הכסף במעיו ("יפה מראה" שם ד"ה מדברים).
35. ממזר, אם לא מפורסם שהוא ממזר לא מאריך ימים, כדי שלא יתערב בכשרים, ואם מפורסם אותו "חיים נותנים לו" (יבמות ע"ח:).
36. כאשר יש טבעת על צוואר הבהמה שנטמא, אזי טובלים את הבהמה במקוה כדי לטהר את הטבעת (שבת נ"ח:).
37. כשיש עצירת גשמים ובי"ד גוזרים תעניות, מניחים אפר מקלה על גבי התיבה (משנה תענית ט"ו), וכתבו התוספות (שם ע"ב ד"ה ונותנין) אותו אפר הוא מעצם אדם שהרי האפר הוא לזיכרון העקידה ובעקידה היו עצמות (וע"י הגה"ת היעב"ץ שם שדן איזה עצמות של יהודים או של גויים, ע"י שם).
38. א. ישראל שהתחתן עם שפחה או נכריה ונולדו להם כמה ילדים ביחד, (שאינם מתייחסים אליו כלל), ואח"כ נתגיירה, הבן הראשון שיוולד לו לאחר הגירות יחשב בכור לנחלה.
- ב. גוי שנולד לו בנים מישראלית, והתגייר, הבן הראשון שיוולד לאחר הגירות הוא הבכור לנחלה. (שו"ע חו"מ סי' רע"ז סעיף ז', נתה"מ שם ס"ק א', "חשוקי חמד" בכורות ע"י תקי"א).
- ג. מי שיש לו שתי נשים, אחת נתעברה תחילה, והשניה נתעברה אח"כ וילדה לפני הראשונה, ורק אח"כ ילדה הראשונה, י"א שזה שנולד שני הוא הבכור לפי שקדם בעיבור (ע"י חכמת שלמה" חו"מ סי' רע"ח, שו"ת "אמרי יושר" ח"ב סי' קי"ד, וב"פנינים משולחן הגר"א" פ' כי תצא באריכות).
39. א. טבל לשם גירות והיה עליו מיעוט המקפיד, שמן התורה אין זו חציצה ומועילה הגירות, ומדברנן זו חציצה והוא גוי.
- ב. לפי רבא שעד זומם פסול מכאן ולהבא אם הוא משום פסידא דלקוחות (ע"י ב"ק ע"ג:), א"כ מן התורה הוא פסול למפרע ומדברנן הכשירו אותו, אם יש בבית דין של גירות, מן התורה לא חלה הגירות והוא גוי ומדברנן הוא כשר והוא יהודי, ויל"ע אם הכשירוהו רק לממונות (מהגר"ד לנדו שליט"א).
40. אם נולד בא' כסלו והיה ראש חודש רק יום אחד, ובשנת הי"ג היו שני ימי ראש חודש, נעשה בר מצוה ביום ראשון דראש חודש, שהוא לי חשון (משנ"ב סי' נ"ה ס"ק מ"ה).
41. שאם נמצא תולעת בקרום של מוח והמוח קיים ללא דם וכו', אינו טריפה ("בית יוסף" יו"ד סי' ל"א).
42. רבי טרפון היה כהן (פסחים ע"ב: שאכל תרומה, וכן בכורות נ"א: ששקל פדיון הבן), קידש שלוש מאות נשים בשני בצורת כדי להאכילם תרומה (רש"י קידושין ע"א. ד"ה אחר רחי אמר).
43. היה לו נגע וקצץ את כולו עם הבשר שמסביב במזיד, קנסוהו רבן ואין לו טהרה עולמית (רמ"ם ורע"ב נגעים פ"ז מ"ה).
44. כשבורר אוכל מפסולת בשבת, מכיון שלא אוכל מיד, רק בורר לאחר זמן, אזי עובר על איסור בורר (שו"ע סי' ש"ט).
45. מבואר בגמרא (הוריות י"ג:). שחתולה לא מכירה טובה לבעליה משום שאוכלת עכברים "מה האוכל ממה שעכבר אוכל משכח, האוכל עכבר עצמו עכ"כ", ע"י שם. מבואר שזו המציאות בטבע אפי' בחתול שאוכל עכברים, וא"כ ה"ה בגוי שאוכל עכבר.
46. אם הקנה להם בקנין חצר או בקנין ד' אמות, לקטן אין קנין חצר, ואין לו קנין ד' אמות, אבל לקטנה יש קנין חצר וד' אמות, מתוך שיש לה דין לקבל גט יש לה חצר לכל דבר (בבא מציעא י"א:).
47. כתב התוספות (תמורה כ:), נשיא לא ראוי להיות דיין יחיד, ע"י שם, ואם נאמר שיכול להתפטר מהמלוכה, למה לא ראוי להיות דיין יחיד אחרי שיתפטר, וכמו כן מסתבר לענין מלך (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).